

Raportul realitate-fictiune intr-o nuvela istorica studiată

Alexandru Lapusneanul (Costache Negruzzi)

Raportul realitate-fictiune este o trasatura esentiala a oricarui text literar. Desi el este cel mai evident in textele de literatura fantastica, chiar si operele realiste il evidentiaza, stiut fiind faptul ca intr-un roman / nuvela realista doar geneza este constituita din fapte reale, opera in sine constituindu-si firul epic pe principiul mimesisului si pe cel al verosimilitatii.

Nuvela istorica Alexandru Lapusneanul respecta ideologia romantica, inspirandu-se din trecutul istoric al neamului, in prezentarea celei de-a doua domnii a lui Alexandru Lapusneanul. Se poate astfel aduce in discutie si distinctia persoana - personalitate - personaj, referitor la statutul domnitorului. Persoana istorica reprezentata de Alexandru Lapusneanul se poate reconstitui din surse cum ar fi cronica lui Grigore Ureche (Letopisetul Tarii Moldovei) sau din alte documente istorice ale epocii din care se desprinde portretul unui domnitor autoritar, strateg, al unui politician abil, ale carui gesturi de pedepsire a boierilor nu sunt cu nimic mai spectaculoase decat cele ale lui Tepes sau Stefan cel Mare (despre care se stie ca a ucis peste 60 de boieri intr-un mod similar cu cel al lui Alexandru Lapusneanul).

Nuvela se incadreaza in categoria prozelor romantice.

Un prim element ce motiveaza apartenenta la aceasta orientare estetica este nota documentara a operei, Intamplarile sangeroase puse de autor pe seama lui Lapusneanul sunt relatate din ratiuni documentare, de familiarizare a publicului contemporan naratorului cu anumite evenimente istorice, la care nu ar fi putut avea acces. O alta trasatura romantica este inspiratia din istoria nationala si din literatura veche, conform principiilor esteticii romantice, formulate de Mihail Kogalniceanu in articolul program Introducfie, din revista Dacia literara.

Un prim argument in evidentierea raportului realitate-fictiune il constituie insasi tema nuvelei, evocarea, in maniera fictiva, a unei perioade din istoria Moldovei de la sfarsitul secolului al XVI-lea: cea de-a doua domnie a lui Alexandru Lapusneanul si luptele cu boierii pentru impunerea autoritatii domnesti. Subiectul cuprinde, asadar, o serie de evenimente declansate de reluarea tronului de catre Lapusneanul: fuga lui Tomsa in Muntenia, confiscarea averilor boierilor de catre noul domn, uciderea celor 47 de boieri, omorarea lui Motoc de catre multime si moartea tiranului prin otravire.

Celor patru parti, precedate de cate un moto rezumativ: Daca voi nu ma vreti, eu va vreau!, Ai sa dai sama, Doamna!, Capul lui Motoc vrem!, De ma voi scula, pre multi am sa popesc si eu! le corespund, in mod echitabil, momentele subiectului: expozitiunea si intriga (revenirea lui Lapusneanul in tara cu intentia de a-si recapata tronul) se regasesc in prima parte, desfasurarea actiunii se extinde in partea a doua si, partial, in cea de-a treia, punctul culminant (scena uciderii boierilor) se identifica in a treia parte, iar deznodamantul (moartea domnitorului) apare in ultima secventa.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

În al doilea rând, Negruzzi este primul scriitor care valorifică într-o creație literară cronicile moldovenesti. În mod surprinzător, scriitorul declară ca izvor de inspirație a nuvelei *Letopisetul Tarii Moldovei* de Miron Costin, de unde într-adevăr prelucrează episodul omorării lui Motoc, după scena uciderii boierului Batiste Veveli, din cronică. De fapt, imaginea personalității lui Alexandru Lapusneanul este conturată în alta cronică, cea a lui Grigore Ureche. De aici, Negruzzi preia scene, fapte și chiar replici (de pildă, moto-ul primului și al ultimului capitol al nuvelei). Totuși, scriitorul se distanțează de realitatea istorică, prin apelul la ficțiune și prin viziunea romantică asupra istoriei. Concepția sa nu este identică cu cea a cronicarilor, el încercând chiar să motiveze comportamentul domnitorului, spre deosebire de cronicari, care îl blamau. Negruzzi transfigurează artistic faptele narate prin gradarea tensiunii narative și prin reliefarea caracterului personajelor.

Astfel, dacă realizăm o comparație între cronică și nuvela istorică în discuție, vom constata următoarele modificări operate de Negruzzi, toate având o motivație estetică. Dacă, în cronică, dialogul dintre Alexandru Lapusneanul și boierul de la Tecuci este amintit fugitiv, reținându-se doar replica "Dacă voi nu mă vreti..." (replica ce va deveni moto), în nuvelă, scena este dramatizată prin dialog cu scopul de a sublinia autoritatea și spiritul disimulant ale lui Alexandru Lapusneanul și de a crea antiteze între Lapusneanul și boieri sau între Motoc și ceilalți boieri.

În cronică, Motoc, Veverita, Spăncionc și Stroici fug în Polonia, unde sunt uciși din porunca lui Lapusneanul, iar în nuvelă, Negruzzi îi pastrează pentru crearea antitezei și pentru a realiza tipul boierului marsav. Dialogul dintre Ruxanda și Lapusneanul este, de asemenea, o ficțiune a lui Negruzzi cu scopul de a realiza o antiteză între cruzimea domnitorului și blândețea soției. Scena de la biserică este creată de Negruzzi pentru evidențierea unei antiteze între calmul acestei întâlniri și cruzimea macelului de mai târziu. Uciderea lui Motoc prin azvârlirea lui multimei revoltate are ca sursă de inspirație un episod din cronică de Miron Costin, respectiv cel al uciderii boierului Batiste Veveli. Piramida de capete ține, de asemenea, de caracterul personajului creat de Negruzzi. Dacă, în cronică, Ureche oferă două variante morții lui Lapusneanul, în nuvelă, Negruzzi îl preferă pe cel mai spectaculos, respectiv otrăvirea domnitorului (și nu moartea naturală cauzată de boală), având aceeași intenție a creării unui personaj excepțional într-o situație excepțională.

Un alt argument în ilustrarea raportului realitate-ficțiune se regăsește la nivelul personajelor. Fiind un personaj excepțional în situații excepționale, Lapusneanul este o întruchipare a domnitorului crud, machiavelic, posesor al unei diabolice arte a disimulării, bun cunoscător al psihologiei celuilalt, cu o voință de fier, un temperament vulcanic și o autoritate ineluctabilă, îndepărtându-se de imaginea mitică a unor domnitori precum Ștefan cel Mare sau Mircea cel Bătrân.

Trăsăturile sale de caracter se evidențiază în scene revelatorii precum cea a întâlnirii cu boierii de lângă Tecuci, unde dovedește labilitate psihică prin trecerea de la aparentă stăpânire de sine la exteriorizarea autorității și la cinism în dialogul cu Motoc sau în partea a doua a nuvelei, în care, în prezența Ruxandei, cu greu își stăpânește instinctul de a scoate pumnalul. Cea mai graitoare dintre situațiile excepționale rămâne însă cea a uciderii nemiloase a celor 47 de boieri, culminând cu asezarea capetelor lor în forma de piramidă, element pur neconfirmat de cronicariul Ureche.

In concluzie, Negruzzi foloseste adevarul istoric / realitatea doar ca punct de plecare al nuvelei, modificarile aduse de el nefiind gratuite, ci raspunzand esteticii romantismului. Autorul a pornit de la aceste surse istorice si a accentuat, in mod intentionat, anumite trasaturi de caracter ale personajului, urmarind crearea unui personaj romantic prin caracterul sau exceptional in situatii exceptionale si prin realizarea lui in antiteza cu alte personaje din opera. Raportul realitate-fictiune este esential in intelegerea personajelor, conturand si accentuand personalitatea acestora.